

III. évfolyam 4. szám 1992. április

HÍRMONDÓ

KÖLTŐK - NÓGRÁDBÓL

BÓDI TÓTH ELEMÉR

Nem hagyva foltot

Eső fénylett az ágakon,
vetettem magam két fotelbe,
figyeltem szinte már vakon,
az ablakot sosem csukom be.

Beszállt hozzám a kék eső,
mint a próféta könnye, csorgott,
ilyenkor minden széteső
és összeáll, nem hagyva foltot.

Az ember, mint a kék üveg,
törekeny és mosdatja lelkét,
miért, hogy mégsem érti meg,
a föld szemünk előtt reped szét.

Amíg a szél dörömböl

Az ember észrevétlen
járákál egy pengeélen,
ezüstté vált világon,
és nem több, mint az álom.

Csak épp az nem világos,
álmodja-e a város
vagy, ha nem, milyen erő
hívta a fényre elő.

Miféle szenvedésre,
meg se kérdezve, kér-e
a kéjből és a könnyből,
amíg a szél dörömböl.

Előtte ott a csésze
várja, itala kész-e,
megédesíti mézzel,
amit halála érlel.

S az isten napja fölszáll,
akár egy régi zsoldár,
mint Dávid és a hárfa,
amíg az ember árva.

HANDÓ PÉTER

Sámántánc

Hét vízesés
mögöttem a világ.
Kanyarog a folyó,
örvényli nyomát.
Táncol, feled
vélem a szerelem.
Termékenyülj
tengerölem!

Moccanatlan

Golyóütötte lyuk a szívem.
Néma, mint a világ. És rideg.
Jöjjön, hatalmába kerítsen
a semmi - moccanatlan várom.
Mint hólepte kőszikla felett,
táncol a homlokomon az álom.

ÁDÁM TAMÁS

Bevarrták szemünk

Áttetsző a dombok gerince Uram
tökéletes a fény dőlésszöge
most azonosíthatók leginkább
halottaink hátában a lövedékek
az októberi fátylakat
ellengeti a szél
s a szakadékból csontvázak
mászniak elő

sokáig gyűjtöttük a morzsákat Uram
mégis a tört gondolatok
alig szaporodtak
hányszor játszottak velünk
s az asztalnál Magyarországgal

Uram lazára szőtték a ködöt
most mit kezdjünk
eltitkolt éveinkkel
csikkzsebünket bevarrták
kilógnak a fehér cérnaszálak
és bevarrták szemünket is
sápadt napsugárral

VINCZE DEZSŐ

Jack London Alaszkában

Apámnak, szeretettel

Életrabló út ez,
tán segít az ima,
hegyek magasából
zúdul a lavina.

Két kutyám lelke fönt,
átokvert utazás,
nem jön sehonnán sem
szemernyi biztatás.

De ki kell tartanom,
itt nem lehet végem,
vissza kell hogy térjek
Alaska kincsével!

GALAJDA JUDIT

Korpusz

Álmodtam:
párnád volt a testem.
Tarkód tuskéi
húsomba vert szögek.

Stációk
kínjait feledtem.
Áldott keresztem!
Viseltelek.

Pillanatok

Dajkád leszek.
Démétérként fűrosztelek,
tüzemben
tündökölsz szászorta szebben.

Kölyköd leszek.
Csinyeimért
szíved sarkába térdepeltetsz,
csókodtól seibeim behegednek.

Társad leszek,
s ha Hádészhoz érünk,
új testet öltve újra élünk
agg bírságakként, ölelkezön.

PARÓCZAI CSABA

Ki szólít majd?

Nyárban tél havát kívántam
tavasszal lehulló lomb takart
összel a friss pázsiton jártam
téli déli nap tüze aszalt

Hegygerincen a róna vonzott
s az alföldön nem leltem hazát
otthon szívem messze csavargott
mindig máshol lenni jó-talán

Minden mi az enyém: idegen
csak a Föld a Víz és Ég rokon
hallom ha hívnak a nevemen
De ki szólít majd túl halálomon?

TAMÁS ISTVÁN

Pacsirták

büszke obeliszkjei
tartják a hitem ember-magasba
e világot átfogó embertelenségben,
mikor a bíbor tarló delén
öleznék lépteim,
s a kihúzott cövek ásító gödrébe
kulcsolt ujjaimat töröm.

S e rapszodiák földjén,
az ígéretések hivalgó szikrózsái között
oltárt emelek
parasztok megrabolt kitértéséből,
hogy letérdehessek hinni a föltámadásban,

midőn elérkeznek hozzánk
káromkodásaink megtisztult percei.

Jeles napok Palócföldön

SZENT GYÖRGY NAPJA

Szent György-napi (április 24.) szokásaink leglényegesebb alkotóeleme, hogy ezen a napon hajtotta ki a pásztor a küszöbre tett ekevason át a nyáját. A keleti palóc területen, az Ipoly mentén, a Karancs- és a Medvesalján régebben Szent György nap volt a tavaszi kihajtás első napja.

Karancskesziben, Rimócon, Hollókőn és Varsányban karácsonyi morzsával füstölték meg a kihajtáskor a jószágot. Ipolyvecén a jószágra szentelt vizet locsoltak a rontás ellen. A néphit Szent György éjjelét és napját rendkívüli tulajdonságokkal ruházta fel. Azt hitték, hogy éjjelén megszólalnak a növények és elmondják, milyen betegség ellen használnak. A nap hajnalán a boszorkánynak tartott asszonyok a határban harmatot szedtek. A harmatszedő asszony egy "hamvas"-t vett magára, azt végighúzta a vetésen, majd hazament, a harmatot belefacsarta a korpába, amelyet megetetett a tehennel, hogy több tejet adjanak. A nap előestéjén fűzfaágakat tűztek a kerítésbe, hogy a boszorkányok fennakadjanak. Aki szép, sárga vajat akart köpülni, annak Szent György napja előtt fogott gyíkot kellett a markában szédörzsölnie. A gyíkkal megdörzsölt kéz - a néphit szerint - a torokfájást is elmulasztotta. A gyík hidegtelelés ellen is használt, ha úgy fogták Szent György előtt, hogy nem nyúltak kézzel hozzá, hanem kötőtűvel, gatyaszárral fogták, s a farkát elszakították, s azt a hidegtelelős beteg nyakába akasztva, kilencedik napra megfordult a baja. Szent György napja időjósító szerepet is betölt. Nógrád megyében ahány nappal Szent György előtt megszólalnak a békák, annyi napig lesz utána jó idő. Karancskesziben azt mondják, ha e nap után "baltával verik be a fűvet a földbe, akkor is kijön." A rendkívüli természeti jelenségek is cselekvésre készítették az embereket. Ha Szent György napja előtt megdördült az ég, akkor falba verték a fejüket, és egész évben nem fáj. Ugyanez Karancskesziben rossz nyarat jelentett. Tarnaleleszen és Bükkszéken a fájós hátat gyógyíthatták akkor, ha égzengéskor meghemperegtek a földön.

Irodalom:

Manga János: Palócföld. Bp., 1979. Gondolat.

Palócok. IV. köt. Szerk.: Bakó Ferenc. Eger, 1989.

(G. Zs.)

HÍRES ILLUSZTRÁCIÓK IV.

Arany János művei

Arany János minden költői műfajban kiemelkedőt alkotott. A vizualitás megszállottjait: a festőket, grafikusokat mégis talán balladái és elbeszélő költeményei ihlették meg jobban. Hiszen balladáinak jellegzetességei: az ég-föld, magasság-mélység motívum, a fény és sötétség, mozgás és mozdulatlanság ellentéte, a belső lélektartalom külső megnyilatkozásainak erőteljessége mind-mind csábító festői feladat.

Felhasználva ezeket a jegyeket, erősíti a művek drámaiságát Zichy Mihály, a balladák első illusztrátora. Berki Viola a mozgás, a színek és a növényi elemek burjánzásával, az arckifejezések érzékletességével szinte újból "leírja" a történeteket. Az elbeszélő költemények, főleg a Toldi szintén fantáziamozgató alkotások. A sok Toldi-illusztráció között érdekes, erőteljes és a népi motívumok alkalmazásával egyben szelíd és látványos Domján József technikája és művészi hitvallása. A humort aknázza ki Arany János műveiből Würtz Ádám hatásos, fergeteges vörös-fekete rajzaival.

Az illusztrációk közlésével a költő születésének 175. évfordulójára is emlékezünk.

(N. J-né)

GYEREKEKNEK

Műemlékeink

A CISZTERCI KOLOSTOR KÖZÉPKORI RÉSZE PÁSZTÓ

A pásztói apátságot a hagyomány szerint III. Béla király 1190-ben alapította. Az apátság pusztulása a XVI. században következett be, amikor a szerzetesek még 1551 előtt a törökök elől elmenekültek. Az 1717-ben visszatelepedő szerzetesek építették fel újra barokk stílusban a rendházukat. Az egyemeletes, egyszerű homlokzatú épületet az 1980-as évek végén felújították, jelenleg a Városi Könyvtár működik benne. 1968-ban alakították ki a romkertet, ahol bemutatják a XI. század legvégén épült háromhajós templom - egyenes záródású főszentély, két félköríves mellékszentély és a hozzá U alakban csatlakozó kolostor alapfalait. Az ültetett bokorsor és a tuják az egykori kolostor templom falainak és belső pillérsorának a helyét jelölik

Irodalom: Frics Gyula: Nógrádi műemlékek. 1990. Nógrád Megye Műemlékei. 1954. Magyarország. Utikönyv. 1990. (V. I-né)

A LUTRA-CSEREKLUB HÍREI

Kedves Gyerekek!

Újabb lehetőséggel bővült a játék: megjelent a TINI NINDZSA TEKNŐCÖK című új Lutra album. Ezentúl ehhez az új albumhoz is találhattok cserepartnert, ha péntek délutánonként 13-18 óra között eljöttök a Megyei Könyvtárba. Lehetőséget kaptok arra is, hogy bekapcsolódjatok az országos Lutra-játékba, ahol sok ajándékot nyerhetnek a legjobb megoldást beküldő klubok.

Jó játékot, izgalmas csereberét kívánunk minden játszótársnak!

Miért nyuszi hozza a húsvéti tojást?

Nyúl és a tojás ősi kapcsolatát vélik felfedezni az angol kutatók a germán hagyományok alvilági istennőjének a legendájában. Eszerint a nyúl eredetileg madár volt. s az istennő haragjában négy lábú állattá változtatta. Solymossy Sándor néprajzkutató szerint félreértéssel van dolgunk. A régi időkben egyes német vidékeken szokás volt húsvétkor gyöngytyúkot ajándékozni a tojásaival együtt. A gyöngytyúk német neve Haselhuhn, rövidebb alakjában sok helyen csak Haselnek hívták. Szokás volt a Haselről és a tojásairól beszélni. Talán itt történt a félreértés: németül ugyanis a nyúl neve Hase, tehát nagyon hasonlít az előbbire. Ez az összemosódás igen korán elkezdődött, már 1572-ben is olvasni lehet a nyúlról- és tojásairól.

A tojáshozó nyúl népszerűsége a múlt század végén, a képeslevelezőlapok elterjedésével alakult ki és valószínűleg hozzánk is ezen az úton jutott el.

Irodalom: Tészabó Júlia: Nagy húsvéti képeskönyv (V. I-né)

Új könyveink

A 10-12 éves gyerekolvasóknak a Venezia Kiadó új ismeretterjesztő zsebkönyv sorozatot indított, a TINI ENCIKLOPÉDIÁT. Reymond, Jean-Pierre: A föld és a tűz gyermekei, a fémek.

A sorozat első tagja a fémekről mesél fiatal olvasóinak. Megismertet a fém tulajdonságaival, megjelöli előfordulási helyeit a természetben. Választ ad arra a kérdésre, miből készül a fém-péncz, de bepillantást enged az ötvös, és az ékszerműves munkájába is.

Könyvtárunkban megtalálhatod a sorozat többi tagját is:

Barbey, Dorine: Hogyan működnek érzékszerveink?

Bombarde, Odile: A barbárok hosszú utazása.

Gandiol-Coppin, Brigitte: Hogyan épül a középkori katedrális?

Krafft, Maurice: Ma is élő hegyek, a vulkánok.

Limousin, Odile: Mindennapi táplálékunk, a kenyér

(F. I-né)

Videómozi

A National Geographic videókönyvtár sorozat vetítése minden héten szerdán du. 15 órakor kezdődik.

1. Etiópia: a titokzatos birodalom

8. Jeruzsálem a falakon belül

15. Az állati viselkedés rejtjelmei

22. Polinéziai kaland

29. Hüllők és kétéltűek

REJTVÉNY

Tudod? Nem tudod? Akkor figyelj!

1. Mi a sonkajaj?

a, A disznó lábának a sonka alatti része, vagyis a köröm tájnyelven

b, sonkával töltött kifli, mint melegszendvics

c, vállban buggyos, a csukló felé szűkülő ruhaujj

2. Mi az alabástrom?

a, drágakő

b, középkori katona hosszú nyelvű, bárdalakú fegyvere.

c, kristályos gipszfajta

3. Mi a vízjel?

a, egyes papírfajtákban levő áttetsző ábra

b, a régi állóvizek magasságát mutató jel

c, a hajók merülési mélységét mutató mérce

Megfejtésedben jelöld meg a helyes választ! Beküldési határidő: 1992. április 20.

Márciusi nyelvi játékunk megfejtése:

1. Élvezet - Él, vezet

2. Fejembe verte - Fejem beverte

3. Hatalmasok - Hatalma sok

4.1 Hatvankilenc volt - Hat van, kilenc volt

5. Kellemes terem - Kell-e mesterem?

6. Kihallgatott - Ki hallgat ott?

7. Már Tamásé - Márta másé

8. Nem érték el - Nem érték el

A helyes megfejtők közül könyvjutalmat nyert: Kadlót Ervin Salgótarján, Rákóczi u. 23., Kövesdi Krisztián Salgótarján, Dimitrov u. 92., Pál András Salgótarján, Felszabadulás u. 4., Szupuka Gabriella Petőfi Sándor Általános Iskola, Zsédely Zsuzsanna Petőfi Sándor Általános Iskola Salgótarján

A HÓNAP KÖNYVE

Kőrösi Csoma Sándor dolgozatai
Kőrösi Csorna Sándor a jeles magyar utazó, nyelvtudós, a tibeti filológia megalapítója 150 évvel ezelőtt, 1842. április 11-én hunyt el. Halálának évfordulóján emléke és nagysága előtt tisztelgünk azzal, hogy a Csoma-kutatás bő irodalmából olvasóink figyelmébe ajánljuk: Dr. Duka Tivadar: Kőrösi Csorna Sándor dolgozatai című, a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában Budapesten 1885-ben megjelent művének reprintjét. A szerző az egykori 1848-as szabadságharcos, majd az angol királyi bengáli hadsereg orvosa elévülhetetlen érdeme, hogy összegyűjtötte, lefordította és kiadta a tudós aránylag gazdag levelezését, dolgozatait, kisebb-nagyobb tanulmányait. Az ő munkássága nélkül Kőrösi Csoma Sándor hősi élete talán még most is ismeretlen lenne.

A mű első részében a szerző sok értékes eredeti okmányt közöl Csoma életére vonatkozóan, a másodikban a nyelvtudós 21 tanulmányát teszi közzé magyar fordításban. A könyv előszavában foglaltak szerint: "...a magyar nyelvtudósok sorában ő volt a legelső, aki maradandó szolgálatot tett az egyetemes tudományosság-nak..." Kőrösi Csoma Sándor Dardzilingben halt meg. A sírjánál emelt emlékoszlopon 1910 óta - a Magyar Tudományos Akadémia márványtábláján - magyarul is olvasható a legnagyobb magyar Gróf Széchenyi István elismerő tisztelgése Kőrösi Csoma Sándorról:

"Egy szegény árva magyar, pénz és taps nélkül, de elszánt, kitartó hazafiságtól lelkesítve, Kőrösi Csoma Sándor bölcsőjét kereste a magyarnak és végre összeroskadt fáradalmi alatt. Távolságától alussza örök álmát, de él minden jobb magyarnak lelkében." Hazánkban és határainkon túl 1992-ben, a Kőrösi Csoma Sándor emlékévé keretében, gazdag programokon tiszteleghetünk valamennyien a tudós nagysága előtt. Szűkebb pátriánkban pedig Szécsényben, a Kőrösi Csoma Sándor Emlékhelyen és állan-

dó kiállításon ismerkedhet a ma és a jövő nemzedéke életútjával, vehet példát emberségéről, kitartásáról, hazaszeretetéről. (A.J.)

TÁJÉKOZTATÁS

Költészet Napja a Megyei Könyvtárban

Programok:

Április 9-én (csütörtökön), 16 órától: A TÖLGYEK ALATT c. emlékműsor Arany János műveiből, Sellei Zoltán előadóművész előadásában.

Április 10-én (pénteken), 11 órától: A DÜVŐ EGYÜTTES műsora az általános iskolák alsótagozatosainak.

Április 6-án 14 órakor megyénk gimnáziumainak diákjai irodalmi vetélkedőn vesznek részt, amelynek témája Németh László munkássága.

A vetélkedőt a Mikszáth Könyvkiadó Kft szponzorálja. Helyszín: könyvtárunk előadóterme

Filmek videón

2-án 15.30 órától

A názáreti Jézus III-IV. rész

9-én 15.30 órától

Zeffirelli: A végtelen szerelem

16-án 15.30 órától

A csúnya lány (Jávor Pál, stb)

23-án 15.30 órától

A meseautó (Kabos Gyula, stb)

30-án 15.30 órától

Maga lesz a férjem (Kabos Gyula, stb)

A Várostartó Totó nyertesekének névsora:

Angyal Norbert, Bagyinszki Andrea, Daku Orsolya, Farkas Balázs, Farkas Szabolcs, Göröcs Mónika, Győri Gabriella, Hidasi Ágnes, Hulitka Ferenc, Kassai Gábor, Kéri Balázs,

Komlóssy Vera, Kotroczó Edina, Lengyel Boglárka, Liebmán Melinda, Németh Nóra, Radó Krisztián, Rákos Gábor, Susán Ákos, Szarvas Zsolt, Szolnoki Szilvia, Tarjáni Viktor, Salgótarján, Lengyel Roland Mátraverebély, Sturmán Diána Karancslapujtó; Gordos Csilla Egyházasköte.

A szerencsés nyertesek a 300 forintos könyvvásárlási utalványokat már átvették a gyermekkönyvtárban. Valamennyiüknek gratulálunk!

HÍREK

BALASSI BÁLINT ASZTALTÁRSASÁG
10-én 16 órától Egyesületi közgyűlés
24-én 17 órától

Beszélgetés a Városi TV vezetőjével;
Bemutatkozik Medved Ferencné,
Benkó Mária (versek, próza)

Az Elváltak Érdekvédelmi Egyesületének Vezetősége 1992. április 3-án és 17-én 16 órától tartja összejövetelét a Megyei Könyvtár első emeleti tanácskozó termében.

KÖNYVÁRUSÍTÁS

Április 13-17-e között kiadjuk törölt könyveinket. A közel 5000 db könyv között gyermekkönyvek, ifjúsági regények, szépirodalmi kötetek és szakkönyvek egyaránt szép számmal lesznek. A könyvek - fizikai állapotuktól függően - 10, 15 és 20 forintos áron kaphatók. Minden érdeklődő vásárlót várunk 10-16 óráig könyvtárunk földszinti előterében!